

מחולקים זה מזה לעומת שאלת הפרסום והחשאיית. בבשמים שנינו: כשהוא שוחק אומר הדק היטב, היטב הדק, מפני שהקול יפה לבשמים. ואצל היין שנינו גזבר הקיש בקנה, ועל השאלה 'ולימא ליה מימר' אמרו: מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ריו"ח כשם שהדיבור יפה לבשמים כך דיבור רע ליין. – הקול והפרסום לצורך הכרזתם של האידיאלים הם יפים מאד, אבל מצד המעשים יותר יפה היא הצניעות.

(מתוך מאמרי הראי"ה, עמ' 238. ע"ע בספר צאן קדשים כאן ובערוך לנר כריתות ה)

(ע"ב) 'אמר ר' יוסי: למה נקוד וי"ו...' –

במקומות ספורים מובאת בש"ס (בבלי וירושלמי) דרשה זו של הניקוד שעל גבי האותיות;

ארבעה מהם מובאים בשם רבי יוסי – כאן, בברכות ד. בפסחים צג: ובב"מ פז.

במקום אחד דרש כן רבי יהודה (סנהדרין מג:). במקום אחד – רבי יוסי בר רב חוני (נזיר כג. ובמקבילה), ובמקום אחד מובאת דרשה זו בסתמא – בכורות ד.

[במדרשים מובאים דרשות אלו למכביר. וע' במסכת סופרים ו באבות דרבי נתן לד – רשימת דרשות הניקוד שע"ג האותיות] (עפ"י בדיקת מחשב).

דף פח

ז'הכא במלאים קא מיפלגי, מאן דאמר מלמעלה למטה קא סבר מלאים – שלא יחסר ושלא יותר, ומאן דאמר ממטה למעלה, מלאים – שלא יחסר, אבל יותר מלאים קרינא ביה'. ואם תאמר, למה לנו להרבות במחלוקת ולומר שנחלקו בפירוש 'מלאים', נאמר שלדעת הכל 'מלאים' – שלא יחסר ושלא יותר משמע, אלא שהאומר מלמעלה סובר שכך נמסר למשה מסיני, למדוד לפי המדה הקטנה, וממילא כל המדות הן גדולות מעט יותר, אבל אין כאן יתרון ותוספת כלל, כי כך היא המדה שנצטוו בה?

ויש לומר, מה שיש בשני חצאים מעט יותר מכלי אחד שלם היינו לפי שאי אפשר לצמצם ודרך המודד להעדיף מעט, והרי העודפים מצטרפים, אבל כל זה רק אם ניתנה הרשות להוסיף, אבל אם אין רשאי להוסיף, הלא כך יש לומר שהוא חסר כמו שיש לומר שהוא יתר (טהרת הקדש).

לפי"ז יש להקשות להפך, נאמר שלכו"ע רשאי ליתר, ומחלוקתם היא האם משערים לפי המדה הקטנה, והרי מצטרפים כל העודפים שיתר, או משערים לפי הגדולה ואין כאן תוספת העודפים.

אכן רש"י (כת"י) מפרש שהיתור נעשה על ידי הקצף ('אופיא') שנוצר מהשפיכה המהירה מכלי קטן לגדול, ולא משום שאי אפשר לצמצם. ומובן לפי זה דהא בהא תליא, היות שנאמר למשה למדוד על ידי הכלי הקטן, ממילא יש לשמוע מזה שרשאי ליתר, כי כן הדרך כשמודדים מכלים קטנים מתוסף הנפח, אבל אם נצטוו למדוד לפי הגדול, מהי תיתי לומר שרשאי ליתר. משמע בתוס' שלדברי הכל אי אפשר להוסיף על המדה אלא כשיעור בירוצין. וכן הכריח החזו"ן-איש (כו, ד) מכמה מקומות (ע"ש ובקרבן אורה).

'ששה לפר וארבעה לאיל ושלשה לכבש'. אין זה המשך לפירוט השימושים של מידת הלוג, שהיו מודדים בה שש פעמים לפר וארבע לאיל ושלש לכבש – כי הן היין הן השמן היו מודדים במידות מיוחדות לכל אחד, לפר לאיל ולכבש (כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה. ומה שאמר התנא 'שבו היה מודד לכל

המנחות' הכוונה לכל המנחות שדינן בעשרון, או שנדב להביא כמה עשרונות, אבל אין בכלל זה מנחת נסכים שאמרה תורה מידתה לפר ולאיל. 'מנחה טהורה', אלא בא התנא לפרש כמה הן מדות חצי ההין שלישית ההין ורבע ההין שאמרה תורה, ולמה היו משמשות אותן מידות – לפר, לאיל ולכבש. ולכך שינה התנא בלשונו, שעד עתה הוא מונה והולך מן הקטן אל הגדול, ועתה מונה פר ואיל וכבש – שלא נחשוב שכל זה המושך לרישא לומר מה היו המידות משמשות, אלא הרי זה כענין חדש לבאר השיעורין, ובענין זה מתחיל למנות מלמעלה למטה [שהרי תנא דידן סובר הין נמסר למשה ומזה מדדו את שאר המדות] (עפ"י טהרת הקדש).

ולענין סולת דרשו לעיל (פז): שלא ימדוד בשל שלשה לפר אלא בעשרון עשרון, וגזרת הכתוב היא בסולת, אבל בנסכים נאמרה הלכה של שבע כלי לח. ולענין שאר מנחות כיון שלא נקבעו להן מידות אחרות, חזר דינם להימדד בלוג, כסולת.

(ע"ב) 'אי מצורע – חוץ הוא... שבה היה מודד לחביתי כהן גדול'. ואם תאמר, מאחר שמשחו את הכלי ונתקדש, כיצד נשתמשו בו למים של מצורע, והלא ייפסלו ביוצא? יש לומר שאין הכלים מקדשים אלא את הראוי להם, אבל כאן שהמים מיועדים לחוץ, אין נתינתם בכלי לשם קידוש אלא לשם מדידה בעלמא, ואין הכלי מקדש באופן זה ('חדושי הרשב"א').

ובשפת אמת צידד שמא מדדו למצורע בכלי חול, אלא שמפורש ברמב"ם שהמים למצורע ולסוטה נמדדו בכלי קודש, וכן משמע מדברי המשנה. ועוד כתב: 'וגם באמת חידוש גדול לומר דהביא מים שנמדד בכלי קודש לכל בתים שהיו בכל ערי ישראל, דגם נגעי בתים צריך טהרת הצפור והמים. וצ"ע'. וע"ע ביד דוד. ולענין שמן לתודה – גם כן אפשר שלא נתכוונו לקדש בכלי, ולכך לא נתקדש הלחם עד שישחט הזבת. ע' זבת תודה. וע"ע בענין זה בספר חדושים ובאורים טו.

'אמר ליה רבי חייא, שבה היה מודד לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה וחלה'. ואם תאמר, מדוע לא נשנה זאת במשנה בכלל שימושי הרביעית, והלא זהו הטעם לקידוש הרביעית? ויש לומר, אם משום קידוש חלות החביתין, לא היו עושים כלי משל ציבור אלא הכהן הגדול היה מביא משלו. ורק בגלל השימושים האחרים הובא משל ציבור (עפ"י שפת אמת).

'שבה היה מודד לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה וחלה'. אף על פי שכבר נתקדש השמן, שהרי ניתן השמן כולו עם הסולת בביסה, אעפ"כ גנאי הוא להוציא מכלי קדש לכלי חול, הלכך קדשו את כלי הרביעית כדי שיהיו כלי קדש (כן נראה עפ"י תוס' לעיל ח ד"ה ולר"ח).

וכן צריך לומר לענין לוג ומחצה לר' שמעון, שנועדה לחלוקת מנחת החביתין, כמו שאמרו לעיל – מדוע נמשחה והלא כבר נתקדש השמן כולו בביסה? – אלא לפי שגנאי להוציא מכלי קדש לכלי חול. וע' משל"מ (מע"ק יג) וטהרת הקדש ושפת אמת לעיל בע"א.

'וכי תימא דמשער ליה, אם כן שבע מדות?! נפיש להו מדות טובא?!' – שמסתר שאם החוספה נועדה רק כדי להשלים, אין להוסיף אפילו מעט יותר וצריך לדייק במדה, הלכך נפיש להו מידות טובא (עפ"י חדושים ובאורים יב).

'רבי נחמיה אומר: מנורה היתה באה מן הככר, ולא נרותיה...' פירוש, בתי הקיבול של השמן לא היו מחוברים אל המנורה, והיו מסירים אותם ממנה לצורך ההטבה (וכן הוא לשון 'נרות' בדברי רז"ל בשאר מקומות – בתי קיבול לשמן. ע' שו"ת הריב"ש תי).

‘סלקא דעתך אמינא הואיל ופי נרות אשחורי משחר, התורה חסה על ממונן של ישראל’. משמע מכאן שכשהיה משחיר הרבה היו צריכים לעשות מנורה חדשה, שאם לא תאמר כן מה חסרון יש כאן. וצריך עיון (שפת אמת).

מש"כ 'מנורה חדשה' היינו לפי הדעה שהנרות בכלל מקשה, אבל בגמרא כאן דיברו לרבי יהושע בן קרחה, ולדבריו אין צריך לחדש אלא הנרות.

ולגוף הדבר לכאורה י"ל שעצם השחרות לזהב טהור הוא הפסדו, ולא משום החלפה.

‘אמר רבי אבא אמר רבי חנינא אמר רבי: נר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה’. רש"י מפרש שכבה הנר באמצע הלילה. והרשב"א (בשו"ת, עט שט) חולק וסובר שכבה באמצע הלילה אינו טעון דישון והטבה אלא חוזר ומדליק באותו השמן ובאותה הפתילה ודיו – שהרי לא מצינו הטבה בלילה [ובספר מנחת חינוך (צח) כתב שלדעת הרשב"א אם כבו בלילה – אין צריך להדליקה. וכבר תמה החזו"א (ל, ז) הלא הרשב"א לא כתב אלא שאין צורך בדישון רק חוזר ומדליק, שודאי מצותן מערב עד בקר]. והגר"ז הלוי זצ"ל (בספרו, ריש הל' תמידין ומוספין) האריך לבאר דברי רש"י על פי מה שייסד שם שמלבד דין הטבה המתייחס לנרות המנורה, עוד יש חלות דין בגופו של דשן, שטעון דישון והנחה אצל המזבח, וכלפי דין זה לא נאמר זמן מוגבל, בבקר, אלא כל אימת שכבה, חל עליו שם 'דשן' להיטען דישון (וע"ע תוספת באור בענין זה בספר בית ישי קכג).

– ב'חדושי הרשב"א' משמע, רק אם נתלכלך השמן מאפר הפתילה ונעשה 'דשן', רק אז מחליפים אותו. (וכן יש לדייק מרש"י כת"י [וכן יש לפרש בלשון הרמב"ם בפירוש המשנה מעילה ג, ד ותמיד ד, א שהזכיר רק אפר]. ובוה יש ליישב קושיית השפת-אמת על דברי הבית-יוסף (ריש הל' חנוכה) שבנס השמן שבחנוכה, בכל יום נשאר שמן בנרות ולא נתמעט – והלא מבואר כאן שצריך להחליפו בשמן אחר. אבל לפי באור הרשב"א אין דין זה אמור אלא בשנעשה כ'דשן' ולא כשהוא נקי.

בזבח תודה (תמיד פ"ג) כתב 'ואף שפירוש זה יפה מאד, סוגית הגמ' שם – כאן במנחות) לא אתיא שפיר כל כך, ע"ש. וצ"ע'.

‘ומניחן באוהל’. שם צ"ל 'באהל' [כגרסה שברש"י כת"י] והכוונה לצמח אֶהָל שהיה משמש לניקוי (כמו במו"ק יז: ומכסס כסותו... ולא בנדר ולא באהל). היו מניחים את הנרות בחומר המופק מאותו צמח (כן שמעתי לפרש מהר"ד ויזר שליט"א). ואפשר שמש"כ רש"י 'באהל' – במקדש אין כוונתו לפרש מלשון אוהל, אלא ציין היכן מניחו לניקוי, במקדש.

פרפראות

‘אמר ליה רבי שמעון ברבי: שבו היה מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר. אמר לו: נר ישראל, כך היה’ –

‘ותלמיד חכם שבדור שהוא ראש הדור, הוא הממשיך במעשיו ובלימודו ובמחשבתו שפע לכל הדור... וכפי ההלכות המתחדשות מפי התלמיד-חכם שבדור באיזה מעניני התורה שהוא עסוק, כן הוא פירות השפע הנמשך לכל הדור על ידו.

וזה שאיתא במנחות: 'נר ישראל' ובתוס' (ד"ה נר). 'משום דאיירי במידי דאורה, כגון הכא בנרות

והתם בלבונה' – רצה לומר, שעל ידי שחידש דבר בהלכה בענין אור דמנורה ודירח – המאור שישאל מונין לו (סוכה כט.). על ידי זה המשיך אורה לכל ישראל ועל כן נקרא באותה שעה 'נר ישראל'. וזה שכתב רש"י (ערכין י.) שאתה מאיר עיני חכמים – היינו דעל ידי זה המשיך אורה לחכמים, שזהו עיקר האורה – זו תורה (כמו שאמרו במגילה יז.). [ומצאתי גם בספר צמח דוד על התורה (בהעלותך ד"ז רע"ג) שפירש כן ע"ש], וכיוצא בו בכל חידוש דאורייתא שתלמיד ותיק עתיד לחדש, והן השמים חדשים וארץ חדשה שאיתא בזוהר הקדוש (ח"א ה.) דנעשה, היינו השפעות חדשות לשמים וארץ וכל צאצאיהם בכללם.

(מתוך דברי סופרים לר"צ הכהן כה. והשוה: צדקת הצדיק צ; רטז)

דף פט

'אין לך עבודה שכשירה מערב עד בקר אלא זו בלבד'. אין הכוונה לומר שהיא עבודה שכשירה מערב עד בקר – שהרי מצות הדלקה בין הערבים ככתוב, ואם המתין עד הערב כבר ביטל מצות עשה [אלא שמכל מקום חייב עדיין להדליקה, וכמו נר שכבה – מדליקה כל הלילה כדלעיל].

(ובזה סרה קושית 'מקדש דוד' (כא, א) מדוע הדלקת נרות דוחה שבת והלא אפשר להדליק במוצאי שבת שהרי כשר להדליק מערב עד בוקר – דליתא, שזמן מצות ההדלקה מבעוד יום דוקא).

ואפשר לפרש שזה שאמר 'כשרה מערב עד בקר' – שאם לא הדליק, מדליק והולך כל הלילה. וכן פירש השואל ז"ל בתשובת הרשב"א (שט).

אבל הרשב"א השיב שאין זה הפירוש, שהרי בגמרא (פסחים נט.) למדו מהכתוב הזה שהדלקת הנרות היא עבודה המאוחרת ואין אחריה עבודה, אלא זהו פירוש מערב עד בקר – בעבודה זו שובתות העבודות עד בקר (עפ"י חזון איש לז, וכן יש לפרש לשון רש"י בזהב"ב יא סע"ב. אך צ"ע לפירוש זה בכוונת התוס' כאן ובלשונם. וע"ע בגבורת ארי יוא טו. ובחזו"א לו, ה).

'איכא דאמרי מלמעלה למטה שיערו, ואיכא דאמרי ממטה למעלה שיערו'. ונפקא מינה, שלפי הדעה ששיערו מלמעלה למטה, מותר לתת שמן יותר מחצי לוג לכל נר, הגם שיישאר לבוקר, שאין עניות במקום עשירות. ולדעה השניה, התורה חסה על ממון של ישראל ואין רשות לתת יותר מכדי הצורך (עפ"י רבנו גרשום מאור הגולה). וע' בסמוך.

'ואיכא דאמרי ממטה למעלה שיערו'. צריך עיון, הרי לא קיימו מצות הדלקה כיון שלא היה בנר שיעור מערב עד בקר? (ואין לומר ששיערו בשמן חול בנר חול קודם שגמרו את המנורה – שהרי אמרו שלכן לא עשו מלמעלה למטה, משום הפסד ממון של ישראל, והיינו משום שהשמן הנותר בבוקר היה לו דין 'מותר' – משמע שבמנורה עצמה בדקו).

ויש לומר, עשו בתחילה פתילה דקה ואחר כך העבו אותה והוסיפו שמן, עד שמצאו חצי לוג שמן בליל טבת בפתילה בינונית (חזו"א לז, ז).

א. נקט בפשיטות שצריך כמות שמן מלאה בזמן ההדלקה – וכמו שכתבו הפוסקים (רא"ש פ"ב דשבת; טשו"ע תרעה, ב) לענין נר חנוכה.

ואולם מדברי כמה ראשונים (ע' מאירי פ"ב דשבת ועוד) שתרצו הקושיא מדוע עושים חנוכה שמונה ימים ולא שבעה, לפי

א. הלכה כחכמים (עפ"י רמב"ם).

ב. אפשר שלדעת אונקלוס היתה מידה נוספת – של שני עשרונים, בה היו מודדים הסלת ללחם הפנים (עפ"י רמב"ן תרומה כה, כט).

ב. מנחת חביתי כהן גדול מחלקה ביד ולא בכלי – שאין ראוי להכניס משקל למקדש ללחם כיון שבענין קללה הוא כתוב (והשיבו לחמכם במשקל).
לפרש"י בכת"י, מחלקה כשהיא עיסה. והתוס' תמחו על כך והוכיחו שהיה מחלק בעודן סולת (וע' מקדש דוד ח).

ג. השלחן מקדש קמצים לענין אפשרות חלות פסול 'יוצא' או מגע טבול יום (רש"י) או לענין שאין מועילה חזרה לעשרון כשנקמצה בפסול (עפ"י תוס'), אבל אינו מקדש להיקרב על המזבח. כן אמר רב חסדא לרמי בר חמא ששאלו.
רש"י מפרש על קומץ לבונה כשאינה בתוך כלי. והתוס' פרשו על קומץ של מנחה.

דפים פז – פח

קנב. א. כמה מידות לח היו במקדש, ולמה היו משמשות?

ב. האם בירוצי המדות (= גודשים הגולשים מהכלי) נתקדשו? במה תלויה שאלה זו?

א. לסתם מתניתין, רבי מאיר רבי יהודה ורבי שמעון, שבע כלי מדות לח היו במקדש (כך נתקבל במסורת); וזה חלוקתן ופירוט שימושן:

לתנא קמא (ר' יהודה ור' מאיר); מדת ההין – שימשה בימי משה לשמן המשחה (ככתוב ושמן זית היין), וכיון שהיה היה; חצי היין (ששה לוגין) – לנסכי פר; שלישית ההין (ארבעה לוגין) – לנסכי איל; ורביעית ההין (שלשה לוגין) לכבש, יין. וכן שמן הבא למנחת חביתין – שלשה לוגין; לוג – למדוד שמן לכל המנחות; חצי לוג – חצי לוג מים לסוטה [ולרבי יהודה (סוטה טז) – רביעית], וחצי לוג שמן לתורה. וכן היה בו שימוש למנורה שנותן חצי לוג לכל נר ונר, ובמדת חצי הלוג היה מקדשו. רביעית הלוג – רביעית מים למצורע [ויש דעה הסוברת ששיעור המים חצי לוג. עתד"ה רביעית. וי"א שזהו רק לכתחילה. עתוס' סוטה טז ד"ה מביא], ורביעית שמן לנזיר. ובה היה מודד רביעית שמן לכל חלה במנחת חביתין (ר' חייא).
לדברי רבי שמעון מידת היין לא היתה נצרכת אלא לשעתה ולא היתה במקדש אלא נגנוזה, ותחתיה – להשלים שבע מדות – היתה מידת לוג ומחצה, ששימשה למנחת כהן גדול בחלוקתה, לוג ומחצה בבקר ולוג ומחצה בערב.

הלכה כחכמים (רמב"ם כלי המקדש א, יז יח). ולדבריהם היה אפשר להשתמש בשני כלים – של הלוג ושל חצי לוג. ואפשר שלדעתם לא היו צריכים כלל לחלק ללוג וחצי, אלא היה נותן רביעית לכל חלה. וכן יש לדייק מדברי הרמב"ם (ע' שפת אמת וקדן אורה).
לדברי רבי אליעזר ברבי צדוק היתה מדת היין אחת ושנתות היו בה, לסמן עד כאן לפר, לאיל ולכבש. ולא היו שבע מדות.

התוס' הביאו מהתוספתא שלשיטתו היו ארבעה כלי מדה, והשנתות שימשו רק בשביל פר ואיל וכבש, אך לשאר דברים היו מדות מיוחדות. ופשט דברי רש"י אין מורה כן.

ב. להסבר רבי יוחנן, נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה בשאלה זו, האם בירוצי המדות נתקדשו; לרבי יהודה, נאמר לו למשה מפי הגבורה לשער המידות כולן לפי מידת הרביעית, וכאשר מערה אדם מכלי קטן לגדול, נשפכים לתוכו גם הבירוצים הנוזלים על הדפנות, נמצא שכלולים הם בתוך המדות. ולרבי מאיר בסיס המדידה היא המדה הגדולה – ההין – ועל כן אין הבירוצים נכללים בכל המדות, כי כשמערים מכלי גדול לכלים קטנים, סתמא דמלתא אין הבירוצים נשפכים לקטן אלא לארץ.

להסבר אביי, מחלוקת ר"י ור"מ אינה שייכת לנידון זה כלל [אלא נחלקו האם כשאמרה תורה מלאים אין לייתר כלום, או שמא לא הקפידה אלא שלא יחסר, אבל מודד הוא מדה גדולה ע"י כלים קטנים הגם שע"כ יתוסף על המדה].

סתם מתניתין להלן (ז.) שבירוצי הלח – קודש. ושם נתנו תנאים טעמים אחרים; אם משום שמדת הלח נמשחה אף מבחוץ [ולעיל נז: נחלקו תנאים בדבר], או מפני שהמשקים היו תחילה בתוך הכלי ונתקדשו כבר.

לפי הסבר אחד בסוגיא בזבחים (פח.) תלו נידון בירוצי המדות במחלוקת תנאים אחרת. פסק הרמב"ם (כלי המקדש ספ"א) שבירוצי הלח קודש.

דף פח

- קנג. א. לשם מה היה צורך למשוח את מידות רביעית הלוג וחצי הלוג?
ב. נר מנרות המנורה שכבה בלילה – מה עושים?
ג. כיצד מטיבים את הנרות?
ד. אלו כלים ואבזורים היו גלויים למנורה, וממה היו עשויים?
א. רביעית הלוג נמשחה ונתקדשה כי בה היו מודדים שמן לכל חלה וחלה של מנחת החביתין (רבי חייא). [ואילו משום רביעית מים של מצורע – הלא בחוץ היתה. ומשום שמן של לחמי נזיר – הלא אין הלחם מתקדש אלא בשחיטת האיל ולא בקידוש הכלי].
חצי הלוג נמשח כדי לקדש השמן שניתן לכל נר מנרות המנורה (רבי שמעון ברבי), [אבל משום מי סוטה – אין צריך, לפי שנעשה בחוץ (כ"ג רש"י ורגמ"ה. והר"ד כתב שאין צורך לקדש המים כלל. וצ"ב), או משום שבלא"ה המים קדושים כבר (כ"ה לגרסתנו. וכן פרשו התוס'). ומשום לחמי תודה – הלא שחיטת התודה מקדשתם ולא הכלי].

קידוש כלי המידה לדורות היה נעשה על ידי המדידה עצמה, ואף על פי שאינה עבודה – הואיל וזו היא מלאכת הכלי, וקידוש התכולה עם קידוש הכלי באים כאחת. או בדרך זו: קידוש התכולה שבשעת המדידה היא העבודה לחינוך הכלי (ע' מקדש דוד קדשים ב; חזו"א כו, ב; זבח תודה).

ב. נר מנרות המנורה שכבה בלילה, מסלקים השמן הנותר והפתילה מפני שנעשו דשן, וממלאים את הנר כמדה הראשונה.

מ'חדושי הרשב"א' משמע שרק אם נתלכלך השמן מאפר הפתילה ונעשה 'דשן', רק אז מחליפים אותו. וכן יש לדייק מרש"י כת"י.

ג. לדעת חכמים (והיא דעת רבי אליעזר ברבי צדוק. וכ"ה סתמא דסוגיא בשבת כב. תוס'. וכן פסק הרמב"ם – בית הבחירה ג,ו), הנרות (= כלי קיבול השמן) היו מקשה אחת עם המנורה ולא ניתן לפרקם ממנה, אלא שהיו יכולים לכופפן לפנות הדשן ולזקפן שוב למילוי השמן. [והיה טס על כל נר, וכשמדשן היה דוחפו כלפי פיה לגלות הנר ולנקותו, ואח"כ מחזירו].

נראה שאותו טס היה גם כן מגוף המנורה, מן הככר, שבכלל 'נרותיה' הוא, והיה ניתן לדוחפו אנה ואנה (חדושים ובאורים יב).

ולדעת רבי נחמיה אליבא דחד תנא, וכן דעת רבי יהושע בן קרחה, הנרות היו יכולים להפרד מגוף המנורה, כי מקשה לא נאמר עליהן. והיו מפרקים אותם ומניחין באהל ומקנחים אותם בספוג. מבואר בגמרא (וכן מפורש ברש"י יומא כד: ד"ה ססידר) שגם לפי דעה זו, היו הנרות הנפרדים עשויים זהב.

ד. מלקחיים ומחתות היו עם המנורה, וכן היו טסים על פי הנרות (ונקבים היו באמצעם, ודרכם ניתן השמן לנר. רש"י כת"י). וכולן זהב טהור, וכן פי הנרות – זהב טהור.

דף פט

קנד. א. כמה שמן יש בלחמי תודה ונזיר, ומה מקור הדין?

ב. כמה שמן יש ליתן במנחת נדבה של ששים עשרון? וכמה סלת ושמן יש למתנדב מנחה בסתם?

ג. כמה שמן נותנים במנורה?

ד. האם מותר לערב חלבי הקרבנות או נסכים זה עם זה? מה הדין לכתחילה ובדיעבד?

ה. מהם שיעורי נסכי כבש הבא עם העומר?

ו. הדינים המיוחדים לקרבנות מסוימים – האם הם קיימים כאשר נזבח הקרבן שלא לשמה?

א. לחמי תודה, המצות מלבד החמץ, יש בהם סך הכל חצי לוג שמן (רבי עקיבא דרש מריבוי אחר ריבוי בשמן בשמן – למעט משאר המנחות הבאות לוג. ורבי אלעזר בן עזריה אמר: מהלכה למשה מסיני). חצי מהמנות הן באה לחלות ולרקיין וחצי לרבוכה (משום ריבוי בשמן הנאמר ברבוכה).

מפרש"י כת"י משמע (כן כתב ב'חדושי הרשב"א' ותלוי הדבר בגרסאות שונות. וכן מפורש בר"ג) שלדעת ר' אלעזר בן עזריה מחלק את חצי הלוג לשלשת מיני הלחם בשוה.

בלחמי נזיר יש רביעית שמן, הלכה למשה מסיני (רבי אלעזר בן עזריה. ולעיל (עח. וברש"י) משמע בברייתא שלמדו זאת מתורה (תורת שלמיו) שרביעית שמן הוצרכה לחלות ולרקיין שבתורה).

ב. המתנדב מנחה גדולה; לדברי חכמים נותן לוג שמן לכל עשרון (עשרון בלול ולוג). רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים: אפילו מנחה של ששים עשרונים אין לה אלא לוגה (למנחה ולוג שמן).

המתנדב מנחה – לא יפחות מעשרון (...למנחה ולוג שמן – לא יפחות מדבר הטעון לוג שמן).

ג. כל נר משבעת הנרות נותנים בו חצי לוג שמן, כפי ששערו חכמים [יש אומרים על ידי בדיקה מלמטה למעלה, וי"א להפך] ללילות הארוכים.

בקיץ שלילותיו קצרים היה נותן שמן ליום, והיו משליכים אותו החוצה (רש"י). או היו עושים אז פתילות עבות יותר (עפ"י ירושלמי).